

ĐÁNH GIÁ PHÁT TRIỂN LÂM NGHIỆP THEO HƯỚNG BỀN VỮNG HUYỆN CAN LỘC – TỈNH HÀ TĨNH

ThS. Võ thị Phương Nhung (*)
Trường Đại học Lâm Nghiệp

Con người trong quá trình tìm kiếm cuộc sống tốt đẹp hơn luôn tồn tại những mâu thuẫn về lợi ích giữa các mặt kinh tế, xã hội và môi trường. Phát triển bền vững là một khái niệm mới nhằm định nghĩa một sự phát triển về mọi mặt trong hiện tại mà vẫn phải bảo đảm sự tiếp tục phát triển trong tương lai xa. Khái niệm này hiện đang là mục tiêu hướng tới nhiều quốc gia trên thế giới, mỗi quốc gia sẽ dựa theo đặc thù kinh tế, xã hội, chính trị, địa lý, văn hóa... riêng để hoạch định chiến lược phù hợp nhất với quốc gia đó.

Phát triển bền vững là hướng đi tất yếu của mọi ngành sản xuất. Dựa trên quan niệm về phát triển bền vững và lược khảo lý thuyết có liên quan, tác giả đã đề xuất khái niệm “Phát triển lâm nghiệp bền vững là quá trình xây dựng, phát triển, quản lý, bảo vệ và sử dụng tài nguyên rừng và đất rừng đảm bảo đồng thời các mục tiêu phát triển kinh tế, xã hội, bảo vệ môi trường sinh thái và đảm bảo công bằng lợi ích từ tài nguyên rừng giữa các thế hệ”. Đồng thời, tác giả cũng đưa ra mục tiêu, nội dung phát triển lâm nghiệp bền vững và các yếu tố ảnh hưởng đến phát triển lâm nghiệp bền vững.

Trên cơ sở lý thuyết Phát triển lâm nghiệp bền vững, tác giả tiến hành đánh giá phát triển lâm nghiệp theo hướng bền vững huyện Can Lộc – Tỉnh Hà Tĩnh. Huyện Can Lộc là một huyện nằm phía Bắc của tỉnh Hà Tĩnh, có địa hình lòng chảo, nghiêng từ tây sang đông, bị chia cắt bởi hệ thống sông ngòi phức tạp. Tài nguyên đất, tài nguyên rừng của huyện Can Lộc nghèo kiệt, khí hậu điển hình của miền trung là mùa hè khô nóng, mùa đông ẩm, mưa nhiều, tương đối khắc nghiệt. Thời gian gần đây, tình hình kinh tế xã hội huyện chuyển biến theo chiều hướng tích cực, tuy nhiên vẫn ở mức thấp so với toàn tỉnh Hà Tĩnh.

➤ **Thực trạng phát triển lâm nghiệp huyện Can Lộc, tỉnh Hà Tĩnh:**

- *Thực trạng xây dựng, bảo vệ và phát triển tài nguyên rừng:*

Có thể nhận định công tác xây dựng, phát triển rừng của huyện Can Lộc còn tương đối kém: diện tích đất lâm nghiệp chưa có rừng tăng lên, đặc biệt là đất trống; diện tích các loại rừng đều giảm.

Biến động diện tích rừng và đất lâm nghiệp giai đoạn 2014-2016 cho thấy diện tích rừng và đất lâm nghiệp huyện đều giảm. Hàng năm diện tích rừng được trồng lại, trồng mới và chăm sóc thành rừng so với diện tích rừng khai thác có sự chênh lệch lớn, diện tích rừng tăng lên từ các biện pháp lâm sinh còn rất ít.

Rừng tự nhiên huyện hầu hết là rừng cây gỗ, chỉ hơn 1% là rừng trồng cây nứa và đều là rừng nghèo và nghèo kiệt. Rừng trồng có tới hơn 70% là keo, thông thuộc nhóm cây gỗ mềm tăng trưởng nhanh, siêu nhanh cho chất lượng gỗ không cao. Có thể nhận định chất lượng rừng của huyện ở mức thấp.

Bảng 1: Hiện trạng rừng và đất lâm nghiệp phân theo mục đích sử dụng năm 2016

Phân loại rừng và đất lâm nghiệp	Năm 2016	TĐPTBQ (%)
----------------------------------	----------	------------

	Diện tích (ha)	TT (%)	
I. Đất lâm nghiệp có rừng	5.901,98	74,11	98,73
<i>1. Phân theo nguồn gốc</i>			
- Rừng tự nhiên	291,22	3,66	97,90
- Rừng trồng	5.610,76	70,45	98,77
<i>2. Phân theo chức năng</i>			
- Rừng đặc dụng	-	-	-
- Rừng phòng hộ	2.738,55	34,39	99,05
- Rừng sản xuất	3.163,43	39,72	98,45
II. Đất lâm nghiệp chưa có rừng	2.062,07	25,89	103,16
Tổng	7.964,05	100,00	99,82

(Nguồn: Hạt kiểm lâm Can Lộc – Hà Tĩnh)

Với đặc điểm thời tiết, khí hậu khắc nghiệt, địa hình chia cắt, phức tạp, cơ sở hạ tầng thấp gây khó khăn cho công tác kiểm soát cháy rừng và công tác chữa cháy rừng và rủi ro diễn biến phức tạp.

- *Thực trạng sản xuất kinh doanh lâm nghiệp:*

Bảng 2: GTSX ngành LN phân theo hoạt động qua 3 năm (2014-2016)

Hoạt động	Năm 2014		Năm 2015		Năm 2016		TĐ PTBQ (%)
	GTSX (trđồng)	TT (%)	GTSX (trđồng)	TT (%)	GTSX (trđồng)	TT (%)	
1. Trồng và chăm sóc rừng	15.652	38,98	15.861	31,92	5.743	14,26	60,57
2. Khai thác gỗ và lâm sản khác	22.453	55,92	32.998	66,42	33.426	82,99	122,01
3. Thu nhật sản phẩm từ rừng không phải gỗ	2.049	5,10	824	1,66	725	1,80	59,47
4. Dịch vụ lâm nghiệp	0	0,00	0	0,00	382	0,95	-
Tổng	40.154	100	49.683	100	40.275	100	100,15

(Nguồn: Niên giám thống kê huyện Can Lộc)

Hai hoạt động chính mang lại GTSX cho ngành lâm nghiệp là hoạt động trồng, chăm sóc rừng và khai thác lâm sản, trong đó chủ yếu là khai thác gỗ nguyên liệu giấy. Giá trị sản xuất từ thu nhật sản phẩm từ rừng có giá trị rất thấp và có xu hướng giảm. Các hoạt động nội bộ ngành lâm nghiệp biến động không ổn định và tiềm ẩn nguy cơ phát triển thiếu bền vững khi giá trị hoạt động trồng, chăm sóc rất nhỏ so với hoạt động khai thác.

Năm 2016 toàn huyện có 17 cơ sở sản xuất, chế biến lâm sản. Các cơ sở chế biến lâm sản này đều có quy mô rất nhỏ, chủ yếu đặt tại vườn ở, đất ở hộ gia đình nằm xen lẫn trong khu dân cư gây ảnh hưởng tới môi trường. Công nghệ chế biến thô sơ, sản phẩm chế biến lâm sản hầu hết là sản phẩm thô, phục vụ nhu cầu tiêu dùng tại chỗ và gỗ nguyên liệu giấy.

- *Phát triển xã hội hóa nghề rừng:*

Tính đến năm 2016, 100% diện tích đất đã được giao, cho thuê và cấp giấy chứng nhận cho các đối tượng quản lý. Từ công tác giao đất, giao rừng của huyện đã từng bước tạo việc làm ổn định, tăng thu nhập cho người dân địa phương, tuy nhiên hầu hết các chủ quản lý đầu

tự phát, manh mún và không theo quy hoạch ảnh hưởng đến hiệu quả hoạt động đầu tư và hoạt động giao, cho thuê đất.

Năm 2016, là năm đầu tiên Huyện Can Lộc thu được số tiền về dịch vụ lâm nghiệp từ Công ty TNHH MTV Thủy lợi Bắc Hà Tĩnh - đơn vị chủ quản của Khu du lịch Cửa Thờ - Trại Tiều tại xã Mỹ Lộc số tiền 382 triệu đồng.

➤ ***Đánh giá phát triển lâm nghiệp theo hướng bền vững huyện Can Lộc:***

Qua đánh giá thực trạng phát triển lâm nghiệp huyện Can Lộc, tác giả đã đưa ra được một số nhận định về phát triển lâm nghiệp huyện theo hướng bền vững và chưa bền vững như sau:

- Phát triển lâm nghiệp theo hướng bền vững: (1) Từng bước thực hiện quy hoạch phát triển sản xuất, chế biến lâm sản tập trung và quy mô lớn hơn. Đây là hướng đi có tính bền vững, nhằm giảm thiểu tác động đến môi trường, xã hội của các cơ sở sản xuất không đủ tiêu chuẩn, tăng hiệu quả của hoạt động chế biến lâm sản; (2) Cải thiện một phần chất lượng rừng tự nhiên (3) Bước đầu có kết quả trong việc thực hiện xã hội hóa nghề rừng. Tuy chỉ mới đạt được kết quả trong giao, cho thuê đất và thực hiện thu dịch vụ lâm nghiệp, nhưng đây cũng là thành quả cho thấy sự phát triển theo hướng bền vững, xã hội chung tay phát triển ngành lâm nghiệp.

- Phát triển lâm nghiệp chưa theo hướng bền vững: (1) Diện tích các loại rừng đều giảm, diện tích đất chưa có rừng tăng lên; (2) Diện tích khai thác lớn hơn diện tích trồng mới, chăm sóc rừng; (3) Kiểm soát rủi ro, chặt phát rừng chưa được quản lý chặt chẽ; (4) Các loài cây được chọn để trồng chưa mang lại hiệu quả. Các loài cây được lựa chọn trồng chủ yếu là các loài thuộc nhóm gỗ mềm, tăng trưởng nhanh cho chất lượng gỗ không cao và mang lại lợi ích kinh tế thấp. Về dài hạn, cơ cấu cây trồng, và giống cây hiện đang sử dụng cho thấy sự thiếu bền vững; (5) Cơ cấu lâm sản khai thác chưa hợp lý, mang lại hiệu quả kinh tế thấp. Từ thực trạng cho thấy 90% gỗ khai thác đều là gỗ nguyên liệu giấy, chỉ 1 phần nhỏ gỗ khai thác là gỗ cho xuất khẩu, sản xuất chế biến tinh.

Nhìn chung, phát triển lâm nghiệp theo hướng bền vững của huyện Can Lộc, tỉnh Hà Tĩnh vẫn ở mức rất thấp. Để có thể theo đuổi mục tiêu phát triển bền vững, ngành lâm nghiệp và chính quyền huyện cần thực hiện đồng bộ các giải pháp về thể chế, chính sách; trồng, chăm sóc và bảo vệ rừng cần có chiến lược và thực hiện nghiêm túc; sản xuất chế biến lâm sản tập trung, nâng cao cơ sở vật chất kỹ thuật; thực hiện xã hội hóa nghề rừng nhằm tăng nguồn huy động vốn cho phát triển lâm nghiệp.

(* *Giảng viên Khoa Kinh tế & Quản trị kinh doanh, Trường Đại học Lâm Nghiệp*